

1. Obiekt

WIEŻA KOŚCIOŁA LUTERAŃSKIEGO

2. Czas powstania

1904 r.

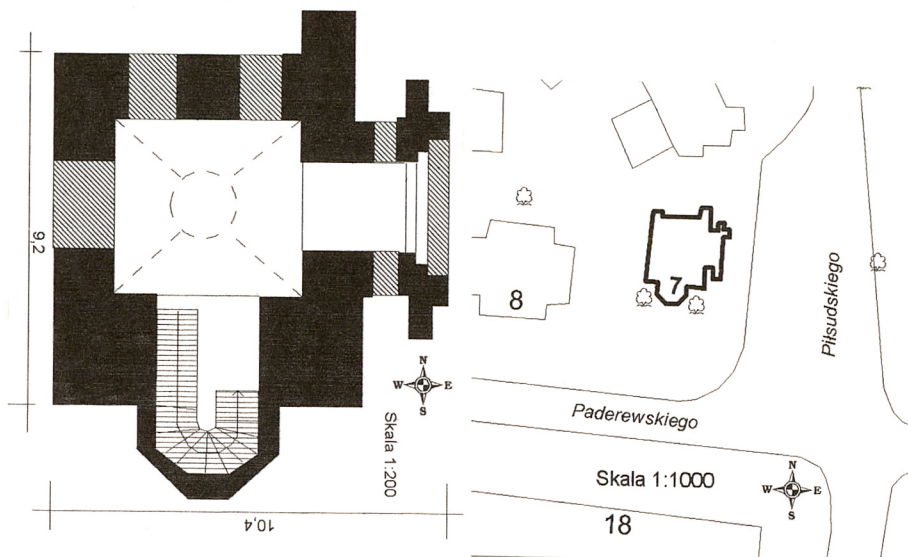
3. Miejscowość

ŚWINOUJŚCIE

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Widok od strony południowo-wschodniej

4. Adres

ul. Paderewskiego 7
Świnoujście
nr hipoteczny.

5. Przynależność administracyjna
województwo szczecińskie

gmina Świnoujście *po Świnoujście*

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Swinemünde (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Świnoujście

8. Właściciel i jego adres

Gmina Miasto Świnoujście
ul. Wojska Polskiego 10
72-600 Świnoujście

9. Użytkownik i jego adres

nieużytkowany

10. Rejestr zabytków:

Nr. *23* data *28.01.2000*

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Ulice, przy zbiegu których znajduje się wieża zostały zaplanowane między rokiem 1876 a 1897. Odcinek obecnej ulicy Piłsudskiego powstał jako przedłużenie odcinka dawnej ul. Landstr., która należała jeszcze do Starego Miasta, i przyjął nazwę Blückerstr. Zarówno ta nazwa jak i nazwa drugiej ulicy przy której znajduje się wieża – Moltkestr. funkcjonowały do 1945 r. U zbiegu tych ulic zaplanowano budowę kościoła z przeznaczeniem dla gminy luterkańskiej i tak też budowla opisywana jest na mapach – „Luther Kirche”. Na planach miasta z 1903 r. widoczny był już zarys kościoła. Jest to prawdopodobnie rysunek projektu kościoła, gdyż dopiero 29.09.1904 r. został sporządzony akt erekcyjny dla kościoła. Projekt kościoła wykonał w lutym 1903 r. berliński architekt Gottlob. Kościół był budowlą utrzymaną w neogotyckim stylu z czteroboczną wieżą usytuowaną od strony południowo-wschodniej, jednonawowy z transeptem, z emporami wzdłuż nawy, przekryty sklepieniem krzyżowo-żebrowym. Obok niego zaprojektowano okazały dom parafialny. Kościół został zniszczony podczas ostatniej wojny, pozostała jedynie wieża ale bez hełmu. Pierwotnie wieża nakryta była ośmiobocznym spiczastym hełmem.

Aż do roku 1945 kościół służył gminie luterkańskiej. Po tej dacie budynek stał się własnością gminy Miasto Świnoujście, nieużytkowany.

13. Opis (sytuacja, materiał, konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

Sytuacja. Wieża położona w Śródmieściu Świnoujścia, po zachodniej stronie Parku Zdrojowego, w bloku zabudowy ograniczonym od północy ul. Narutowicza, od południa ul. Paderewskiego, od strony zachodniej ul. Chopina, od strony wschodniej ul. Piłsudskiego. Budynek usytuowany w południowo-wschodnim narożniku kwartału u zbiegu ulic Paderewskiego i Piłsudskiego.

Materiał, konstrukcja, technika. Budynek posadowiony przypuszczalnie na fundamentach kamiennych. Elewacje wschodnia, południowa i częściowo zachodnia i północna w partii przyziemia licowane granitowymi regularnymi ciosami. Ściany murowane z cegły pełnej, ceramicznej, na zaprawie cementowo-wapiennej. Detal wykonany m.in. z ceglanych kształtek o motywach roślinnych i geometrycznych. Od strony zewnętrznej i wewnętrznej mury nie pokryte tynkami jedynie na blendach, rozetach zegara oraz miejscowo na elewacji zachodniej - pozostałości tynków cementowo-wapiennych. Schody wylewane z kamiennymi stopniami. Balustrady metalowe, kute. Posadzki ceramiczne. Otwory okienne przesłonięte drewnianymi żaluzjami. Daszek nad portalem pokryty dachówką ceramiczną, karpiówką, układaną w koronkę. W zwieńczeniu wieży kute balustrady o motywach roślinnych.

Rzut. Wieża założona na planie kwadratu z pięcioboczną klatką schodową od strony południowej. Pierwotnie wejście wieży od strony wschodniej, poprzedzone płytkim kwadratowym przedsionkiem. Pierwotnie wejścia do wnętrza kościoła od strony zachodniej i północnej, obecnie wszystkie otwory wejściowe zamurowane.

Bryła. Wieża o smukłej czworobocznej bryle, trzykondygnacyjna, w ostatniej kondygnacji lekko przewężona. Całość wieńczy ośmioboczna bryła podstawy hełmu. Od strony południowej pięcioboczna, sięgająca prawie do połowy wysokości bryła klatki schodowej.

Elewacje. Wieża trzykondygnacyjna. Południową i wschodnią elewację wieży obiega około metrowej wysokości kamienny cokół. Dolna kondygnacja elewacji wschodniej flankowana przyporami. Niemal całą szerokość elewacji wschodniej zajmuje portal, flankowany szkarpami, zwieńczonymi czterobocznymi sterczynami, zakończonymi czterospadowymi daszkami. W przyziemiu portalu kamienna okładzina. Z kamiennego cokołu, po obu stronach portalu wznoszą się wieloboczne fiale, zdobione słupkami i kamiennymi kształtkami z roślinnymi motywami. Fiale zwieńczone wielobocznymi daszkami ceglany. Otwór wejściowy wtórnie zamurowany, ostrołuczny, trójjuskowy. Uskoki w postaci kolumniek wspartych na kamiennym cokole, zamknięte archiwoltami. Z archiwolt wyprowadzona duża ostrołuczna blenda podzielona poziomo na dwie części. W dolnej podwójne laskowania dzielą przestrzeń nad wejściem na cztery pola otynkowane. W każdym znajduje się taka sama ceglana wimperga. Szczyciki wimperg zakończone na równej wysokości, wspierają profilowany gzyms z konsolkami. Drugą część blendy zajmuje duży otwór – okulus, ujęty pasem maswerkowej dekoracji. W dolnych krawędziach pola blendy okrągłe małe blendy. Szczyt portalu trójkątny z blendą w postaci krzyża łacińskiego. Szczyt zwieńczony żabkami. Elewacja zachodnia do połowy wysokości wieży z widocznymi śladami licznych przemurowań oraz zarys przylegającego pierwotnie do wieży korpusu kościoła. Na osi środkowej wtórnie zamurowany ostrołuczny otwór wejściowy. Nad nim półokrągło zamknięty wąski otwór. Całość ujęta dużą ostrołuczną blendą. Nad nią odcinkowo zamknięty otwór okienny. Tuż przy nim ukośna linia przebiegu przylegających pierwotnie ścian korpusu. W północno-zachodnim narożniku widoczna wiązka słupów.

<p>14. Kubatura</p> <p>2 000 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ok. 110 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne sakralne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne nie użytkowana</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Po II wojnie światowej nie przeprowadzano żadnych prac remontowych, poza zamurowaniem otworów wejściowych.</p>		<p>19. Stan zachowania</p> <p>Stan wieży zły. Mury zawilgocone, miejscami porośnięte dzikimi roślinami. Mury miejscami popękane. Całkowicie zniszczone pokrycie dachowe i nad klatką schodową. Otwory okienne bez stolarki i szyb. Znaczne zniszczenia i ubytki detalu architektonicznego.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Wieży należy znaleźć nową funkcję i nowego użytkownika. Wymagany jest remont wieży, poprzedzony ekspertyzą techniczną. Prace budowlano-konserwatorskie w pierwszej kolejności powinny objąć wykonanie izolacji, wykonanie pokrycia dachowego oraz rynien, odtworzenie stolarek okiennych i drzwiowych. W dalszej kolejności konieczna jest renowacja elewacji, w tym odtworzenie i konserwacja detalu architektonicznego, konserwacja elementów metalowych, naprawa tynków, uzupełnienie kafli.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum Państwowe w Szczecinie, Akta Magistratu Świnoujście, nr sygn. 292

22. Bibliografia

Burkhardt R., Geschichte des Hafens und der Stadt Swinemünde von...,
Swinemünde 1921
Biranowska - Kurtz A., Świnoujście. Studium hist.-urbanist.
Szczecin 1988

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

nr inw. blok. konser. 5409/98 Neg. Nr 62.333-62.345

25. Opracował

tekst mgr Tomasz Wolender

plany, rysunki mgr Tomasz Wolender

zdjęcia fotogr. mgr Tomasz Wolender

miejsce przechowywania negatywów PSOZ Szczecin

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. Załącznik nr 1, wkładka: cd. opisu, fotografie, mapa sprzed 1939 r., rzut kościoła wg projektu z 1903 r.
2. Załącznik nr 2, wkładka: fotografie,
3. Załącznik nr 3, wkładka: fotografie

1. Miejscowość ŚWINOUJŚCIE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) WIEŻA kościoła lutherańskiego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) od. opisu, fotografie, fragm. mapy miasta sprzed 1939r., rzut kościoła wg projektu z 1903r.
-------------------------------	---	---

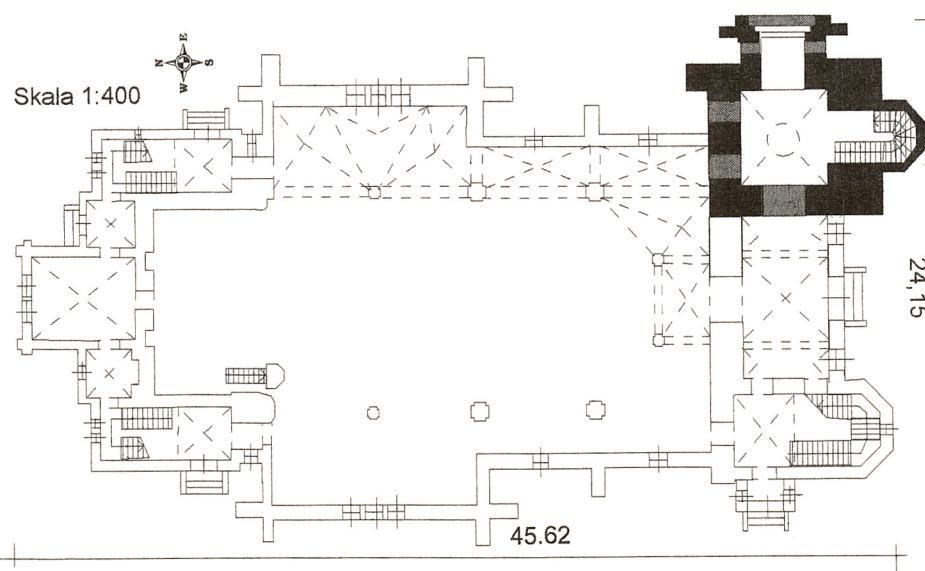
Cd. punktu 13:

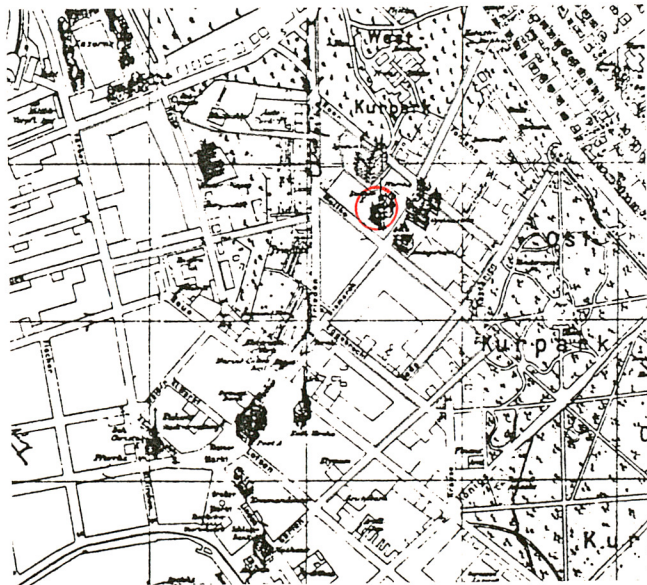
Elewacja południowa. W dolnej kondygnacji elewacji szerokie przypory ujmują pięcioboczną klatkę schodową, której trzy środkowe ściany przeprute są wąskimi ostrołucznymi otworami okiennymi, we wzrastającym układzie. Na około trzech czwartych wysokości klatki gzyms a nad nim jedynie dwie boczne ściany. Na ścianie widoczny ślad trójkątnego szczytu klatki schodowej.

Elewacja północna. Dolna kondygnacja elewacji od strony wschodniej flankowana przyporą. Połowę szerokości zajmuje ślad po przylegającym do elewacji wieży korpusie nawy. W tej części widoczne są liczne przemurowania. W przyziemiu zamurowany odcinkowo zamknięty otwór wejściowy. Ponad nim odcinkowo zamknięty otwór okienny. Obok niego, po wschodniej stronie mały odcinkowy otwór okienny ujęty w ostrołuczną blendę.

Dwie górne kondygnacje wieży opracowane we wszystkich elewacjach w podobny sposób. Druga kondygnacja osiowo wyznaczona triforyjnymi ostrołucznymi blendami, środkowa przepruta otworem okiennym. Nad nimi prosty fryz z ukośnej cegły, na którym wsparta jest ostrołuczna blenda z okulusem. Jedynie w elewacji zachodniej z całej kompozycji zachowała się blenda z okulusem. Kondygnację drugą elewacji wieży wieńczy otynkowane blendy w formie leżącego prostokąta, ozdobione rzędem trójkątnych wimperg. Kondygnację wieńczy gzyms. Trzecia kondygnacja ujęta na narożnikach opaskami zwieńczonymi trójkątnymi szczycikami wykończonymi żabkami. Szczykiki ozdobione biforyjną tynkowaną blendą i maswerkiem. Każda elewacja ostatniej kondygnacji wieży przepruta dwoma ostrołucznymi biforyjnymi otworami okiennymi z okulusem. Ponad nimi w partii szczytowej okrągła blenda tarczy zegarowej w kształcie rozety. Powyżej małe blendy z maswerkiem. Szczyt zwieńczony żabkami. Tę część wieży kończy taras ograniczony kutą balustradą o motywach roślinnych. Z tarasu wyprowadzona jest ośmioboczna, prosto zakończona bryła podstawy hełmu. Boki podstawy zdobione ostrołucznymi blendami, a całość zwieńczona zygzakowym fryzem.

Wnętrze. Wnętrze wieży całkowicie zdewastowane, ze szczątkowymi elementami klatki schodowej z balustradą.

Portal elewacji wschodniej

Fragment portalu elewacji wschodniej

1. Miejscowość
ŚWINOUJŚCIE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
WIEŻA kościoła luterńskiego

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
fotografie,

Fragment elewacji północnej

Fragment fryzu elewacji zachodniej

Wkładkę założył: mgr Tomasz Wolender, październik 1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ Szczecin

Widok wieży od strony południowo-wschodniej

Widok wieży od strony zachodniej

Widok wieży od strony południowo-zachodniej

1. Miejscowość ŚWINOUJŚCIE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) WIEŻA kościoła luterańskiego	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) fotografie,
-------------------------------	--	---

Fragmenty elewacji południowej

Fragment elewacji zachodniej

Wkładkę założył: mgr Tomasz Wolender, październik 1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ Szczecin